

ВИСНОВКИ

Таким чином, проблеми держави по забезпеченню соціальної захищеності населення лягли на плечі найпотужнішого підприємства нафтогазової галузі. Як наслідок, за умови недостатнього фінансування існує високий рівень зносу основних засобів, які потребують технічного переозброєння та удосконалення технологій, зниження високої енергоємності виробництва. Адаже, ефективність потенційного функціонування нафтогазової галузі не висока, що пов'язано з наступними причинами: високий рівень монополізації газового ринку з боку держави; відсутність конкуренції на газовому ринку України; залежність газового ринку України від зовнішніх політичних факторів, зокрема політики Росії; недостатня спроможність своєчасних розрахунків за постачання і споживання газу серед підприємств та населення.

Як вже зазначалося, нафтогазова промисловість відіграє в економіці України особливу роль, виконуючи функцію забезпечення енергетичної безпеки держави. Тому вирішення питання оптимізації втручання держави у діяльність підприємств цієї галузі в сучасних умовах

є актуальним. Невідкладного рішення потребує проблема створення державою економічних умов для розвитку підприємств нафтогазового комплексу, та усунення державного використання галузі владою для своїх економічних і політичних потреб. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікіпедія Вільна енциклопедія – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. **Бойко В. С.** Тлумачно-термінологічний словник-довідник з нафти і газу / В. С. Бойко, Р. В. Бойко. – Т. 1, 2004. – 560 с.
3. Офіційний сайт Міністерства енергетики та вугільної промисловості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mpe.kmu.gov.ua>
4. Офіційний сайт Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.naftogaz.com/www/2/nakweb.nsf>
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>

УДК 338.45.01

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

ЧЕБАНОВ О. О.

УДК 338.45.01

Чебанов О. О. Концептуальні основи структурної модернізації промисловості

У статті обґрунтовано актуальність структурної модернізації промисловості на сучасному етапі її розвитку та необхідність удосконалення для цього державної промислової політики. Уточнено зміст понять «структура промисловості», «оптимальна структура», «промислова політика». Запропоновано основні напрямки аналітичного удосконалення концепцій, стратегій та програм структурної перебудови української промисловості.

Ключові слова: ефективна структура, оптимальна структура, промислова політика, промисловість, структура, структура промисловості.

Бібл.: 15.

Чебанов Олександр Олександрович – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, відділ економічних проблем розвитку промислового виробництва, Інститут економіки промисловості НАН України (вул. Университетська, 77, Донецьк, 83048, Україна)

E-mail: alexanderchebanov@gmail.com

УДК 338.45.01

Чебанов А. А. Концептуальные основы структурной модернизации промышленности

В статье обоснованы актуальность структурной модернизации промышленности на современном этапе ее развития и необходимость усовершенствования для этого государственной промышленной политики. Уточнено содержание понятий «структура промышленности», «оптимальная структура», «промышленная политика». Предложены основные направления аналитического усовершенствования концепций, стратегий и программ структурной перестройки украинской промышленности.

Ключевые слова: эффективная структура, оптимальная структура, промышленная политика, промышленность, структура, структура промышленности

Библ.: 15.

Чебанов Александр Александрович – кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, отдел экономических проблем развития промышленного производства, Институт экономики промышленности НАН Украины (ул. Университетская, 77, Донецк, 83048, Украина)

E-mail: alexanderchebanov@gmail.com

UDC 338.45.01

Чeбанov A. A. Conceptual Basis of Industrial Structure Modernization

The urgency of structural modernization of the industry on the present stage of its development and the need of improvement of the state industrial policy are justified in the paper. Contents of the terms «industrial structure», «optimal structure», and «industrial structure» are specified. The main directions of analytical improvement of concepts, strategies and structural adjustment programs of the Ukrainian industry are proposed.

Key words: effective structure, optimal structure, industrial policy, industry, structure, industrial structure

Bibl.: 15.

Чeбанov Aleksandr A. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Research Fellow, Department of Economic Problem of Industrial Production Development, Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine (vul. Unyversytetska, 77, Donetsk, 83048, Ukraine)

E-mail: alexanderchebanov@gmail.com

Майже у всіх концептуальних документах останніх років одним з головних стратегічних пріоритетів, що визначають напрямки розвитку України в середньостроковій та довгостроковій перспективі, є утвердження механізмів, які повинні забезпечити надійні гарантії стабілізації економіки та створення необхідних передумов її стійкого прискореного зростання [1, 2].

У роботах О. І. Амоши, В. П. Вишневецького, В. М. Гейця, А. О. Збаразької, Ю. В. Кіндзерського, І. В. Крючкової, М. І. Скрипниченко, А. І. Федулової, А. В. Шинкарук і багатьох інших вітчизняних вчених-економістів як головні чинники розвитку української економіки розглядаються зміни структурних пропорцій у промисловості. Тому питання зростання національної економіки на сучасному етапі її розвитку необхідно розглядати крізь призму його структурних чинників. Подальший сталий розвиток української економіки неможливий без ефективних структурних змін у вітчизняній промисловості.

Ринковий механізм функціонування української економіки впродовж останніх років не призвів до поліпшення структурних пропорцій. Тому для вдосконалення структури промислового виробництва необхідно проведення активної державної промислової політики, яка потребує розробки відповідних науково обґрунтованих стратегій, концепцій та програм.

У зв'язку з цим, виникає необхідність уточнення змісту таких понять як «структура», «структура промисловості», «оптимальна структура», «ефективна структура» та «промислова політика».

Під «структурою» економічного об'єкта зазвичай розуміють розподіл такого об'єкта на складові частини за певними ознаками та встановлення між цими складовими частинами взаємозв'язків, які відображають внутрішню сутність об'єкта, що аналізується. При цьому кожен підсистему, що є частиною економічного об'єкта або економічної категорії, можна розглядати як окрему систему з її власними структурними елементами [3, с. 332].

У вітчизняній економічній літературі під «структурою» традиційно розуміють структуру економіки – взаємозв'язок між елементами та компонентами економічної системи, її внутрішню організацію. Серед таких елементів, перш за все, виділяють продуктивні сили та виробничі відносини. Взаємозв'язок, взаємодія та відповідність продуктивних сил (засобів праці, предметів праці та людини) та виробничих відносин (перш за все, відносин власності) є джерелом та визначальним чинником розвитку економіки [4, с. 501].

Так, наприклад, О. Ю. Красильников розрізняє зміст поняття «структура» в широкому та вузькому сенсі. У роботі [5] він, зокрема, відзначає, що «в широком смысле слова, понятие структура означает строение, совокупность отношений, частей и элементов, из которых складывается определенное экономическое целое». У свою чергу, елементи економічної системи «состоят из частей, которые на определенном уровне рассмотрения обладают всеми системными признаками». Водночас, «в узком смысле структура экономики представляет собой состоящую из хозяйственных элементов систему воспроизводства совокупного общественного

продукта. При этом она характеризуется, прежде всего, с количественной стороны в соответствии с долей и удельным весом, которую занимает та или иная отрасль (то или иное предприятие, другие элементы) в системе производства, распределения, обмена и потребления совокупного общественного продукта и национального дохода, материальных и трудовых затрат и т. п.».

Таким чином, промисловість є частиною економічної системи і в рамках структури економіки можна окремо розглядати поняття «структура промисловості» – сукупність внутрішніх взаємозв'язків між основними елементами промисловості. Залежно від цілей дослідження та ознак групування основних елементів можна розглядати відтворювальну, технологічну, організаційно-економічну, соціально-економічну, галузеву та регіональну структуру промисловості.

Поняття оптимальності передбачає найкращий спосіб економічних дій, економічної поведінки суб'єктів господарської діяльності, вирішення економічних суперечностей та використання економічних законів. Тому під оптимальною структурою треба розуміти найкращу з усіх можливих альтернативних структур [4, 630].

Критерієм оптимальності економічної структури є «соответствие распределения отдельных сфер приложения общественного труда пропорционально количественно определенным потребностям общества», або в більш сучасному тлумаченні «соответствие структуры потребностей структуре размещения производственных ресурсов при данном уровне развития материально-технического базиса общества» [6].

Ефективність в традиційному уявленні означає результативність операції, проекту, що визначається як відношення ефекту до затрат, які обумовили його отримання. Тому під ефективною структурою слід розуміти ту, при якій відношення економічного ефекту до затрат на його досягнення буде вищим. При цьому під економічним ефектом зазвичай розуміють кількісну та якісну характеристику впливу елементів економічної системи на результативність її функціонування. В економічній літературі його традиційно ототожнюють з доходом [3, с. 412].

У поняття ефективності можуть бути закладені й інші критерії. Так, наприклад, соціальна ефективність – це відповідність результатів господарської діяльності основним соціальним потребам та цілям суспільства. У цьому випадку структура буде вважатися тим ефективнішою, чим в більшій мірі вона відповідає вказаним ознаці ефективності (у даному прикладі – потребам та цілям суспільства) [3, с. 412].

Ефективна структура у такому контексті, по суті, є кращою з інших можливих за обраним критерієм. Оскільки існують різні критерії ефективності, то можливе існування альтернативних ефективних структур, кожна з яких буде кращою (оптимальною) за певним (відповідним до неї) критерієм. У такому випадку під оптимальною структурою слід розуміти обрану на багатокритеріальній основі найкращу з сукупності можливих ефективних структур, а під ефективними структурними зрушеннями – зміни фактичних структурних пропорцій в бік такої оптимальної структури.

Така найкраща, обрана на основі сукупності різних критеріїв структура стане тим кінцевим результатом, до якого повинна прямувати фактично існуюча структура. Порівняння науково обгрунтованої оптимальної структури вітчизняної промисловості з прогнозними значеннями основних структурних пропорцій у майбутньому та структурою, що фактично склалася на сьогодні, дозволить також кількісно визначити ефективні структурні зрушення, які необхідні для поліпшення останньої. Визначені кількісні параметри необхідних структурних зрушень, у свою чергу, дозволять здійснювати органам державної влади більш системну та практично спрямовану (тобто таку, що носить не тільки декларативний характер) промислову політику.

Для формування оптимальної промислової структури необхідно наукове обгрунтування альтернативних ефективних структур. Побудова останніх можлива тільки при наявності сукупності конкретних кількісних критеріїв ефективності структури – показників та ознак (мерил) такої оцінки, на основі яких здійснюється оцінка якості структури. Критерії ефективності, у свою чергу, тісно пов'язані з подальшими цілями розвитку промислового комплексу, досягненню яких і повинна сприяти оптимальна структура.

Професор Гарвардського університету D. Rodrik визначає термін «промислова політика» як «policies that stimulate specific economic activities and promote structural change», тобто як політику, що стимулює окремі види економічної діяльності та сприяє структурним змінам [7, с. 2].

Німецький дослідник T. Altenburg, проаналізувавши різні тлумачення цього терміну в працях західних вчених-економістів, робить висновок про те, що відповідно до переважної більшості визначень термін «промислова політика» містить «any government measure, or set of measures, to promote or prevent structural change», тобто будь-які урядові заходи або набір заходів з метою сприяти або запобігати структурним змінам [8, с. 10].

Таким чином, з точки зору західних вчених зміст «промислової політики» передбачає заходи з боку держави щодо удосконалення структури за допомогою відповідних структурних змін.

Водночас, у сучасних публікаціях вітчизняних науковців немає єдиної точки зору щодо сутності цього терміну. Детальний огляд різних тлумачень цього поняття наведено Ю. В. Кіндзерським у [9, с. 73 – 98], який відзначає використання деякими вітчизняними науковцями термінів «промислова політика» та «структурна політика». У роботах західних вчених ці два терміни використовуються як синоніми.

На наш погляд, термін «промислова політика» доцільно розуміти як «комплекс дій держави, націлених на зміну структури економіки за рахунок створення більш сприятливих умов для розвитку окремих (пріоритетних) секторів і виробництв» [10].

Мета та пріоритети промислової політики в Україні сформульовані у відповідній Концепції [11]. Згідно з нею, мета промислової політики полягає у створенні сучасного, інтегрованого у світове виробництво і здат-

ного до саморозвитку промислового комплексу, який відповідатиме аналогічним утворенням у розвинутих державах світу. При цьому метою проведення структурних змін в промисловості є налагодження випуску промислової продукції, яка відповідає потребам ринку.

На думку багатьох українських вчених, положення схвалених програмно-концептуальних документів на сьогодні не відповідають сучасним якісним змінам чинників та умов соціально-економічного розвитку України, що виникають у зв'язку з динамічністю світових економічних процесів. Тому науковцями ІЕПр та ІЕП НАН України було запропоновано відповідно проект концепції Загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 р. (який був схвалений постановою Кабінету Міністрів України) та Концептуальну версію державної політики у промисловій сфері на середньострокову перспективу, а також пропозиції щодо формування і застосування механізмів її реалізації [12 – 15].

Незважаючи на існуючі відмінності в діючій Концепції та проектах відповідних документів, у кожному з них завдання структурної перебудови промислового комплексу є одним з провідних стратегічних завдань розвитку промисловості у середньостроковій перспективі. При цьому спільним для запропонованих вченими сучасних проектів програмно-концептуальних документів є також інноваційний пріоритет модернізації вітчизняної промисловості. Саме інноваційний технологічний прорив на рівень V – VI технологічних укладів має стати на сучасному етапі стрижневою ідеєю державної промислової політики в Україні.

Таким чином, досягнення затверджених у концептуальних документах цілей розвитку українського суспільства потребує оновлення промислової політики відповідно до сучасних умов розвитку. Зокрема, потребують науково обгрунтованого удосконалення її концептуальні, стратегічні та програмні документи. Недоліки та недосконалість моделі відкритої економіки ринкового типу, що все більше виявляються на початку XXI століття, вимагають формування в Україні активної інноваційної моделі промислової політики. Метою такої промислової політики повинно стати якісне поліпшення структури вітчизняної промисловості за рахунок створення більш сприятливих умов для розвитку пріоритетних галузей (видів діяльності). Отже, виникає необхідність аналітичного обгрунтування, з одного боку, галузевих пріоритетів (пріоритетних видів діяльності), а з іншого, – оптимальних параметрів структурних пропорцій, як кінцевої мети структурної перебудови. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011. – 416 с. // Офіційний сайт Президента України. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>
2. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс] //

Офіційний сайт Президента України. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>

3. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. В. Стародубцева. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 479 с.

4. Економічна енциклопедія: у трьох томах / під ред. С. В. Мочерного. – К.: Академія, 2002. – Т. 3. – 952 с.

5. Красильников О. Ю. Структурные сдвиги в экономике современной России [Электронный ресурс] / О. Ю. Красильников. – Саратов: Научная книга, 2000. – 183 с. – Режим доступа : <http://ok-russia.narod.ru>.

6. Красильников О. Ю. Структурные сдвиги в экономике [Электронный ресурс] / О. Ю. Красильников. – Саратов: СГУ, 2001. – 164 с. – Режим доступа : <http://ok-russia.narod.ru>

7. Rodrik D. Normalizing Industrial Policy / D. Rodrik // Working Paper of the Commission on Growth and Development of the World Bank. – 2008. – № 3. – Р. 1 – 36.

8. Altenburg T. Industrial Policy in Developing Countries / T. Altenburg // Discussion Paper of the German Development Institute. – 2011. – № 4. – Р. 1 – 97.

9. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / за ред. Ю. В. Кіндзерсько-го. – К.: Ін-т екон. прогноз., 2009. – 928 с.

10. Кузнецов Б. Нужна ли России промышленная политика? [Электронный ресурс] / Кузнецов Б. // Материа-

лы семинара «Стратегия развития», Высшая школа бизнеса МГУ, 17.12.2001. – Режим доступу : <http://www.1prime.ru>

11. Указ Президента України від 12.02.2003 р. № 103 «Про концепцію державної промислової політики» // Офіційний вісник України. – 2003. – № 7. – Ст. 278.

12. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.07.2008 р. № 947-р «Про схвалення Концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства промислової політики України. – Режим доступу : <http://industry.kmu.gov.ua>

13. Якубовский Н. Концептуальные основы стратегии развития промышленности Украины на период до 2017 года / Н. Якубовский, В. Новицкий, Ю. Киндзерский // Экономика Украины. – 2007. – № 11. – С. 4 – 20.

14. Амоша О. І. Промислова політика України: концептуальні орієнтири на середньострокову перспективу / О. І. Амоша, В. П. Вишневецький, Л. О. Збаразська // Економіка України. – 2009. – № 11. – С. 4 – 14.

15. Амоша О. І. Промислова політика України: концептуальні орієнтири на середньострокову перспективу / О. І. Амоша, В. П. Вишневецький, Л. О. Збаразська // Економіка України. – 2009. – № 12. – С. 4 – 13.

УДК 330.341.1

ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ДИВІДЕНДНОЇ ПОЛІТИКИ АКЦІОНЕРНИХ КОМПАНІЙ ВІТЧИЗНЯНОГО СЕКТОРА ЧОРНОЇ МЕТАЛУРГІЇ

КУЛИК І. М.

УДК 330.341.1

Кулик І. М. Практика формування дивідендної політики акціонерних компаній вітчизняного сектора чорної металургії

У статті досліджено особливості формування дивідендної політики і виявлено фактори, що її визначають, на прикладі акціонерних товариств сектора чорної металургії. Зроблено висновок, що формування корпоративної системи управління на металургійних підприємствах і розробка ефективної дивідендної політики є тими інструментами, які дозволили б максимізувати доходи власників.

Ключові слова: фінансовий результат, прибуток, нерозподілений прибуток, капіталізація, дивіденд, дивідендна політика, корпоративна система управління.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 5.

Кулик Інна Миколаївна – асистент, кафедра фінансів і кредиту, Вінницький національний технічний університет (Хмельницьке шосе, 95, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: inna-nk@rambler.net

УДК 330.341.1

Кулик И. Н. Практика формирования дивидендной политики акционерных компаний отечественного сектора черной промышленности
В статье исследованы особенности формирования дивидендной политики и выявлены факторы, которые ее определяют, на примере акционерных обществ сектора черной металлургии. Сделан вывод, что формирование корпоративной системы управления на металлургических предприятиях и разработка эффективной дивидендной политики являются теми инструментами, которые позволили бы максимизировать доходы собственников.

Ключевые слова: финансовый результат, прибыль, нераспределенная прибыль, капитализация, дивиденд, дивидендная политика, корпоративная система управления.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 5.

Кулик Инна Николаевна – ассистент, кафедра финансов и кредита, Винницкий национальный технический университет (Хмельницкое шоссе, 95, Винница, 21021, Украина)

E-mail: inna-nk@rambler.net

UDC 330.341.1

Kulik I. N. Practice of Forming the Dividend Policy of the Joint-stock Companies of Domestic Ferrous Industry

The paper studies features of the formation of the dividend policy and the factors that determine the example of joint-stock companies of ferrous metallurgy. It is concluded that the formation of a corporate management system for steel plants and the development of effective dividend policy are tools that would allow property owners to maximize revenues.

Key words: financial result, income, retained earnings, capitalization, dividend, dividend policy, system of corporate governance

Pic.: 2. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 5.

Kulik Inna N. – Assistant, Department of Finance and Credit, Vinnytsia National Technical University (Khmelnyske shose, 95, Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: inna-nk@rambler.net